

”SKORPIONEN, DER BLEV VÆK”.

- om ”Den otteøjede skorpion”, TV-opera af Henning Christiansen over Hans Scherfigs foljeton ”Skorpionen”.

af Søren Schmidt.

B.T.

48 sider Mandag 2. september 1979 2,50 kr.

Pulverheksen fik ret: JENS OKKINGS TV-SPILE EN GANG BRAS

•Folk var rasende, og under hele udsendelsen havde vi travlt med at sage telefoner. Hver gang vi lagde røret på, var den næste klar i røret,• siger vagtmesteren i TV-byen efter premieren i aften på »Den otteøjede skorpion«. B.T.s anmelder kalder spillet noget magt. »Den er nærmest skandaløs.«

**Det var da en
sær Skorpion**

Scherfig som langagtigt
»musik- og sangteater« på TV

TV-TEATRET

POLITIKEN

Ekstra
Bladet

tør - hvor andre tør...

MANDAG 3. SEPTEMBER 1979

NR. 164 - 78. årgang - 2,50 kr.

SIDE 4 OG
TV-ANMELDELSEN SIDE 47

Blot tre øjeblikke med Jens Okking i dag kommer der, at Skorpionen medtager en af de bedste (Tone Magna Berger)

Skorpionen skulle have været TV's store brag. Det er en rigtig fortælling og kritikerne roser i den skuffelse over Musikudvalgets præstige produktion. I det er der skæbne på denne trælsede, sandt som »Skorpion«. Man skal altså indende se for en pekket ind i op-
pustet underlægning-
musik og end som
dramatiske spæl. Kom-
ponisten Henning
Christiansen og in-
struktionen Jens Ok-
king får en travlt dia-
kret eller senere start i
efter.

Oppustet underlægnings-
musik til Scherfig-roman

SEERNE RASENDE OVER TV's SKORPION

Sådan lød det dagen efter at Henning Christiansens opera søndag d. 2. september om aftenen var løbet over de danske TV-skærme. 1. afsnit af ”Den otteøjede skorpion” nød den sjældne ære for en moderne opera at være på forsiderne af Danmarks to store frokostaviser d. 3. september. Ifølge

samme aviser havde der været telefonstorm på TV-byen søndag aften af rasende seere. Seerne troede, de skulle se en spændende krimi og istedet fik de en modernistisk opera som var så frastødende, at de fleste afbrød apparaterne. Der var ellers gjort meget for at få skorpionen til at glide ned:

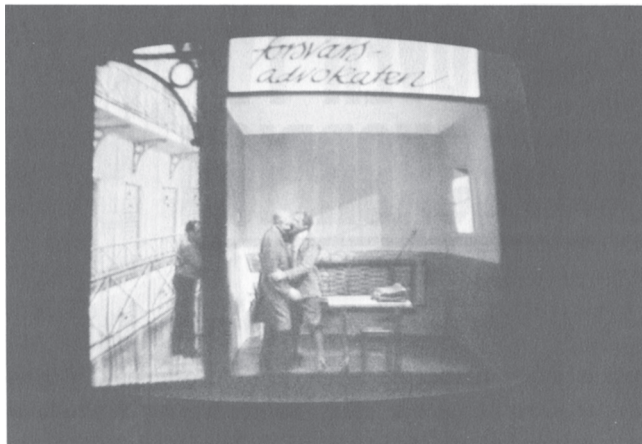
- TV-produktionen var forbilledlig suppleret med baggrundsstof dels ved en efterfølgende udsendelse i P1 med en uddybning af operaens musikalske sprogverden dels med en båndet arbejdsdiskussion mellem Scherfig og Henning Christiansen, som blev udsendt i "Musikmagasinet" i P3.

- Der var ofret betydelige summer på at få pillen til at glide ned - fx. havde man hyret så folkekære folk som Poul Reichhardt (hovedrolle) og Jens Okking (instruktion).

- Billedmæssigt var der lagt meget arbejde i at få koncentreret bogens handling ved at opdele scenen sådan at vi fx. kunne følge en række parallelle handlinger på politigården, som blev vist ligesom et dukkehus.

Endelig er Skorpiionen - altså Scherfigs roman - faktisk en meget spændende historie og en uendelig skarp satire over det danske samfund i årene lige efter 2. verdenskrig.

Men selv efter at Henning Christiansen havde appelleret til folket om at give operaen en chance ugen efter i "næste uges TV" lykkedes det ikke at vende stemningen imod operaen. Jeg lavede miniundersøgelser efter hver søndag i

Scenerne bygges op som et dukkehus.

mine gymnasieklasser. Hos de fleste var der straks blevet lukket, enkelte havde set 10 min. til et kvarter inden de havde lukket og 2-3 havde set mere. Kun én elev havde set serien.

Vi kan nok roligt fastslå, at operaen var en publikumsfiasko ved førsteopførelsen. Men hvad så? Vi kender jo utallige operaer, som blev pebet ud ved førsteopførelserne og senere blev højt skattede af fagfolk og elsket af i hvert fald det borgerlige publikum, som Christiansen sagde i sin appel til folket om fair play. Men Christiansen glemmer, at situationen var en anden for Beethoven end for Christiansen. Beethovens Fidelio holdt sig på operascenen, dens formsprog var en mild udvikling af genrens store forgængere og dens indhold var en bekræftelse af det opvoksende borgerskabs opfattelse af sig selv. Beethoven sparkede formmæssigt og indholdsmæssigt til sit publikum, men han holdt sig inden for genrens rammer og borgerskabets ideologi. Christiansen omplanter derimod et dødt formsprog til et massemedie, hvis egen 20-årige tradition går helt på tværs af den moderne europæiske opera.

Et sted i samtalen i "Musikmagasinet" med Scherfig siges der noget om, at det her vil puste liv i en død operaform. Jeg synes, at det er meget svært at følge denne tankegang. Det er som om komponisterne laver værker til hinanden og kun snakker med hinanden. Det er troeligt, at det at man bruger den engang så forkætrede Hans Scherfig som oplæg til en opera kan virke provokerende og 'fornyende' hos 2-3 konservatoriekomponister eller konservatorielærere i komposition. Måske vandrer der stadig nogle rundt i en verden, hvor Schönberg, Berg, Darmstadt'erne endnu er trin på en vej frem mod noget nyt og revolutionerende. Men nu må man da for h. se i øjnene, at musik i vores samfund er noget andet. End ikke de borgerlige blade ville forsvare den otteøjede. Som sådan er operaens skæbne en påmindelse også

til alvorligt arbejdende komponister, som vil nå ud med noget. I en verden, hvor menneskene dagligt pakkes ind i massemediernes lyd og lysverden med et hav af indtryk og informationer kan man ikke nå frem via en så fremmed form som den moderne europæiske opera. Hvis Christiansen virkelig var interesseret i at sige TV-kikkerne noget så er valget af denne form absurd på baggrund af de mange vigtige eksperimenter, der de sidste år er foregået på venstrefløjen med musikteaterformen. Tænk på hvordan Erik Knudsen, Røde Mor og Clausen og Petersen faktisk har kunnet holde seerne fast og måske også nå ud med noget indhold.

Hvor er samfundskritikken?

Men når det er konstateret, at operaen var en publikumfiasko og når jeg her har udtrykt min tvivl om genrens muligheder, så står der stadig tilbage at forsøge at vurdere operaen på dens egne præmisser.

Scherfig skrev føljetonen dels på baggrund af nogle forbrydelser begået omkring 1950 - dobbeltmordet på Peter Bangsvej og den såkaldte "edderkopaffære" - en affære om sortebørshandel og politikorruption. Dels skrev han historien på baggrund af sine oplevelser som DKP'er og Land og Folk-medarbejder fra befrielsens rus til den kolde krig og kommunisthietzen, som startede allerede i slutningen af 40'erne. Han sammenkobler i føljetonen historien om den uskyldigt fængslede lektor med edderkopforbrydelserne og afstikker herfra forbindelserne til de danske politikere (Hans Hedtofts socialdemokratiske regering), CIA, den borgerlige presse, dommerstanden, borgerskabet. Krimien bliver et skelet for en afsløring af det økonomiske og politiske system. I god holbergsk tradition laves satiren som fiktion, hvor stederne og personerne får nye navne, men hvor alle er genkendelige i det virkelige liv. Herved opnåede Scherfig flere ting: Han undgik strafansvar (Land og Folks redaktør var blevet idømt fængsel for beskyldninger mod ledende

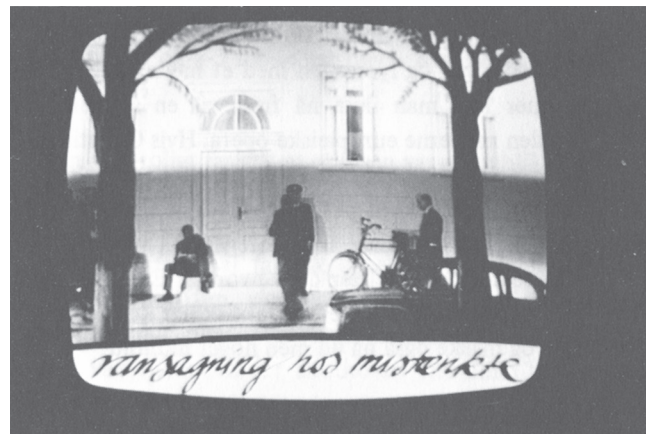
personers indblanding i edderkopaffæren). Han laver en fiktion, som både tillader ham at digte til og at hænge genkendelige personer ud. Føljetonens specielle styrke er, at den i hvert af de 59 afsnit dels lader kriminalhistorien udvikle sig dels perspektiverer historien med en kritik af pressen, socialdemokratiet, CIA, politiets forbindelse med Gestapo under krigen og nu med CIA, dommerstandens ynkelige "uafhængighed", skolevæsenet, borgerskabet og dets dobbeltmoral osv. osv. Hermed udtrykker han som DKP'er skuffelsen over, at borgerskabet blev genrejst, skuffelsen over at Socialdemokratiet lavede skinforhandlinger med DKP om en sammenslutning, skuffelsen over at den kolde krig og antikommunismen blev kørt så massivt af pressen og Socialdemokratiet, at befrielsesårets begejstring for kommunisterne i løbet af et par år vendte til had i den brede befolkning. Disse politiske pointer mangler i Henning Christiansens opera. Her er historien reduceret til krimihandlingen. De politiske moralismer, i føljetonen 59 stk.,

Henning Christiansen "glemmer" Scherfigs samfundskritik i dialogen mellem justitsministeren og politipræsidenten.

er raderet væk. En del kan forsvares med at formen ville blive for tung, hvis handlingen skulle afbrydes af en fortæller, som gav baggrunden for tæppehandler Ulmus og grev Bodos rigdom, pressens forhold til efterretningsvæsenet, hjemmeværnet osv. Men flere steder er de politiske pointer hos Scherfig indeholdt i personernes dialoger, men bortcensureret i Christiansens version. Et eksempel er dialogerne mellem politipræsidenten og justitsministeren, hvor Scherfig *både* opruller personernes latterligheder (sygelig optagethed af hæmoroïder, skindebensår, blindtarm ol.) og socialdemokratiets tætte forbindelser med CIA, justitsministerens nepotisme overfor en korrupt nevø. Hos Christiansen bliver tilbage kun latterlighederne og det, der er helt nødvendigt for handlingen omkring den uskyldige lektor. Et andet eksempel er afslutningen, hvor Scherfig antyder, at dette her i grunden ikke handler om personer. Skorpionen er ikke personerne Ulmus og grev Bodo, den er det vestlige (kapitalistiske) samfundssystem. Han peger klart på arbejderklassen som den kraft, der kan ændre systemet og tildeler den liberalistiske, velmenende lærer rollen som arbejderklassens passive allierede.

I operaudgaven er slutningen helliget en lille melankolsk, trækkenpåskuldrenescene, hvor lektoren løslades fra politigården. Lektorens erkendelser om samfundssystemet og om lærernes rolle i den revolutionære kamp er borttraderet. Istedet har Christiansen tilføjet historien den lille pud-sighed, at fortællerpersonen bliver overfaldet af politiet, da han vil overrække lektoren den damecykel, som oprindeligt var årsagen til lektorens konflikt med politiet.

Operaen forsøger at ramme et tidsbillede o. 1950.

Dobbeltforræderi mod "Skorpionen".

Bedømmer man operaen på dens egne præmisser dvs. som en dramatisering af Scherfigs føljeton, så er der tale om at føljetonens politiske brod er trukket ud. Samfundskritikken og samfundssatiren bliver fjernet i operalibrettoen så konsekvent at det virker pinligt og klart som en forvanskning af Scherfigs værk. Herudover sker der det at den afstand, som Scherfig af juridiske grunde og af litterære grunde måtte lægge ind i historien i operaen bliver uoverstigelig. For Scherfigs læsere i begyndelsen af 50'erne var det tydeligt, hvem redaktør Scout, tæppehandler Ulmus, grev Bodo, justitsminister Bothus osv. var. For disse læsere blev bogen både en beretning om »det virkelige liv» og en politisk opbyggelig historie. For 70'ernes læsere træder ligheden mellem bogens og virkelighedens begivenheder i baggrunden. Scherfigs værk lever først og fremmest i kraft af de 59 principielle kritikafsnit af den borgerlige stat og det kapitalistiske system.

Henning Christiansen begår således dobbeltforræderi mod bogen ved dels at fjerne den principielle samfundskritik dels at gøre afstanden til virkelighedens begivenheder endnu større gennem den sungne dialog som både i sig selv lægger afstand mellem begivenhederne og TV-seeren og gennem sin musikalske modernisme, som (på trods af citatteknikken) vanskeliggør forståelsen af intrigerne mellem de store og små forbrydere.

Når man har set de 4 afsnit, og når man som jeg har genlæst Scherfigs føljeton, så sidder man tilbage med en underlig fornemmelse. Jeg kan godt sådan forstå, at Henning Christiansen og sangerne og musikerne har behov for at tjene nogle penge og få noget publiceret. Jeg kan også til nød forstå, at TVs musikafdeling finder på at hælde et kæmpebeløb i en sådan produktion, fordi den måske kan give indtryk af at en stivnet og talentløs afdeling alligevel tør satse lidt på noget, der er anderledes. Det jeg for min død ikke kan forstå, er at den Hans Scherfig, som skrev Skorpionen, accepterede en sådan afstumpning og reducere af værket. Jeg kan kun få øje på to forklaringer: Enten blev Scherfig senil på sine gamle dage eller også skal det hele ses i et større politisk mønster: Noget med DKPs desperate situation omkring 1950 kontra 60'ernes og 70'ernes forsøg på at blive et "regierungsfähigt", et stuerent parti. Carl Madsen, Scherfigs gode ven indtil bruddet med DKP, pegede i sin begrundelse for at gå ud af partiet på denne udvikling.

Søren Schmidt er gymnasielærer (musik/dansk).

